

ворі купівлі-продажу передання майна у власність є одним з елементів виконання договору і в сукупності з кореспондуючими обов'язками покупця з оплати майна веде до припинення договору шляхом його виконання, то в договорі довічного утримання навпаки, передання майна у власність набувачеві не веде до припинення договору. Це тільки початкова стадія формування взаємовідносин сторін. Отримавши майно у власність, набувач виконує свої обов'язки щодо надання утримання та догляду відчужувачу. Тобто з переданням майна у власність набувачеві ще не досягнута основна мета договору. Вона досягається в часі, впродовж якого відчужувач виконує свої зустрічні зобов'язання.

Договір довічного утримання є односторонньо зобов'язуючим, оскільки набувач за цим договором наділений лише обов'язками з утримання відчужувача, а відчужувач має право вимагати надання такого утримання і не несе жодних обов'язків за договором. В юридичній літературі висловлена позиція, що цей договір слід вважати взаємним, оскільки набувач має право вимагати його розірвання [2, с. 157]. Однак, видається, що право вимагати розірвання договору надане будь-якій його стороні (ст. 651 ЦК України). Для договору довічного утримання право сторін на його розірвання визначене прямою вказівкою ст. 755 ЦК України. Тому не зовсім справедливо розцінювати право набувача на розірвання договору як таке, що впливає із самого договору. Законодавче закріплення такого права не впливає на характеристику договору довічного утримання як односторонньо зобов'язуючого [3, с. 159].

Практика укладення і виконання договорів довічного утримання свідчить, що фізичне передання у власність майна за договором може взагалі не здійснюватися. У контексті дослідження договірних відносин сторін за цим договором не слід змішувати набуття права власності на майно, що передається за договором, з фактом його фізичного вручення набувачеві. В такому разі відчужувач передає набувачеві право власності на житловий будинок, квартиру або інше майно, а не у власність саме майно. Саме за цим договором маємо справу з абстрагованим правом власності на майно (зокрема це стосується нерухомого майна). Набувач є юридичним власником такого нерухомого майна, але залежно від умов договору може фізично ним не володіти, не користуватися і розпоряджається з врахуванням обтяжень, встановлених нормами ст. 754 ЦК України. Адже цей договір не переслідує єдиної мети – передання майна у власність. Таким чином, правове регулювання договірних відносин з довічного утримання (догляду) зазнало значного оновлення.

Договір довічного утримання (догляду) є реальним, односторонньо зобов'язуючим, відплатним, алеаторним, триваючим, з особливо довірчим характером. Цей договір спрямований на передання майна у власність і разом з тим поєднує в собі й інші інтереси сторін, пов'язані з доглядом. Пропозиції, сформульовані в результаті проведеного дослідження, дадуть змогу досягнути ефективнішого рівня правового регулювання.

Література

1. Нотаріат УРСР: зб. зак. актів і відом. мат. з нотаріату, чинних на 1 травня 1938 р. / упоряд. А.Д. Каплан, А.В. Данішевський. – К., 1938.
2. Цивільне право України: підручник: у 2-х кн. / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – Кн. 2. – 320 с.
3. Нестерова І.В. Договір довічного утримання (догляду) за цивільним законодавством України / І.В. Нестерова // Держава та регіони. Серія: Право. – 2005. – № 2. – С. 158-159.

УДК 347.157(043.2)

Зельман Б.Б.,
студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В.М., старший викладач

УЧАСТЬ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У судовій практиці досить поширеними є категорії цивільних справ, у яких прямо чи опосередковано зачіпаються інтереси дітей і які, відповідно, привертають особливу увагу держави та суспільства. Виходячи з традиційного уявлення про правовий статус дитини, захист її порушених прав та інтересів, за загальним правилом, покладається на законних представників. Такому питанню приділяли увагу багато вчених – Є. В. Васьковський, М. А. Вікут, П. П. Заворотько, М. С. Шакарян, М. Й. Штефан тощо. Згідно з діючим законодавством малолітньою вважається особа до досягнення нею 14-ти років, а неповнолітньою – особа у віці від 14-ти до 18-ти років. На підставі такого розмежування перша група осіб має часткову цивільну дієздатність, а друга – неповну цивільну дієздатність, що впливає і на набуття ними процесуальної дієздатності

залежно від того, який правовий статус має особа. Тому необхідно розглядати цих осіб як можливих учасників цивільного процесу окремо [1].

Особа неповнолітня особисто може здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вона особисто бере участь. Тобто така особа за наявності правових підстав може бути суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин. У даному випадку закон говорить про право, а не обов'язок неповнолітнього бути учасником цивільного процесу, тому питання -хто саме братиме участь у справі – неповнолітня особа чи її законний представник, вирішується за їх спільною домовленістю. Виняток становлять випадки, коли участь неповнолітньої особи в розгляді справи є обов'язковою. Перебуваючи у процесуальному статусі сторони або іншої особи, яка бере участь у справі, неповнолітній наділяється всім комплексом прав та обов'язків, передбачених цивільним процесуальним законодавством, та не має будь-яких переваг порівняно з повнолітніми учасниками процесу.

Неповнолітня особа є повноправним учасником цивільного процесу, тому на загальних підставах може використовувати свої процесуальні права, в тому числі й ті, що впливають на хід розгляду справи. Але законодавством не передбачена можливість перевірки судом відповідності інтересам неповнолітнього таких дій. Існуючі норми цивільного процесуального законодавства дають змогу будь-якому учаснику процесу, незалежно від віку та інших ознак, скористатися допомогою суду в збиранні доказів, якщо подання потрібних доказів є неможливим або є складнощі в поданні цих доказів [2]. Також важливою гарантією захисту прав громадян під час розгляду справи є те, що суд сприяє всебічному й повному з'ясуванню обставин справи: роз'яснює особам, які беруть участь у справі, їх права та обов'язки, попереджає про наслідки вчинення або невчинення процесуальних дій і сприяє здійсненню їхніх прав у випадках, встановлених ЦПК (ч. 4 ст. 10 ЦПК). Якщо ж, на думку суду, неповнолітньому учаснику процесу бракує необхідних правових знань і життєвого досвіду для належного захисту своїх прав та інтересів, він може на підставі ч. 2 ст. 29 ЦПК залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи. Іншим обов'язком, який слід проаналізувати щодо можливості його виконання неповнолітніми, є сплата судових витрат. Природно, що особа, яка не досягла повноліття, має обмежену фінансову спроможність і повністю або частково залежна від матеріальних можливостей своїх батьків. При цьому слід враховува-

ти, що така особа може звертатися до суду саме з метою вирішення правового конфлікту, який виник між нею та одним із батьків [3]. Тому сплата необхідних коштів може стати для неї проблематичною. Закон не містить будь-яких пільг щодо оплати судових витрат неповнолітніми особами, але в даному випадку можуть застосовуватися загальні положення цивільного процесуального законодавства, якими передбачено, що суд, враховуючи майновий стан сторони, може відстрочити або розстрочити сплату судових витрат, зменшити їх розмір чи звільнити від їх оплати (ст. 82 ЦПК). Суд повинен роз'яснити неповнолітній особі, що вона може скористатися таким правом і в разі необхідності має подати суду відповідну заяву.

При цьому необхідно звернути увагу на положення ст. 27-1 ЦПК України, якими передбачено, що під час розгляду справи, крім прав та обов'язків, визначених ст. 27 ЦПК, малолітня або неповнолітня особа має також інші процесуальні права: безпосередньо або через представника чи законного представника висловлювати свою думку та отримувати його допомогу у висловленні такої думки; отримувати через представника чи законного представника інформацію про судовий розгляд; здійснювати інші процесуальні права й виконувати процесуальні обов'язки, передбачені міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Суд роз'яснює малолітній або неповнолітній особі її права та можливі наслідки дій її представника чи законного представника у разі, якщо цього потребують інтереси цієї особи і за віком та станом здоров'я вона може усвідомлювати їх значення.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492.
2. Ухвала Апеляційного суду Харківської області у справі № 22-ц-2033/08р від 15 трав. 2008 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/4137411>.
3. Кондратьєва Л. А. Судовий захист неповнолітніх осіб у цивільному процесі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / Л. А. Кондратьєва. – К., 2006. – 25 с.